

حقوق تطبیقی

خیانت در امانت در حقوق جزائی فرانسه

قسمت اول

خیانت در امانت ساده (Simple)

۱- کلیات

۲- عناصر مشکله جرم

۲- احصاء عناصر مختلفه - عناصر مذکور بشش است :-

بایستی : اولاً تعدی و تفریط اشیاء سپرده شده در بین باشد ثانیاً که این تعدی و تفریط متقابلانه باشد ثالثاً که تعدی یا تفریط بضرر مالکین یا متصرفین واقع شده باشد رابعاً که موضوعاً مربوط به یکی از اشیائی باشد که در ماده ۴۰۸ قید گردیده خامساً که اسناد تجارתי وجه نقد یا مال التجاره و شیره قبلاً به متهم تسلیم شده باشد سادساً که این تسلیم طبق یکی از عقودی که در ماده ۴۰۸ منحصرأ پیش بینی شده است واقع شده باشد

۳- تعدی و تفریط اشیاء - بایستی اولاً تعدی یا تفریط اشیاء سپرده شده در بین باشد یعنی بر خلاف منظور امانت رهنده نسبت به شیئی رفتار شده باشد و اینکه استعمال شیئی بر خلاف آنچه مقرر بوده است واقع شود بایستی متذکر شده که ممکن است تعدی و تفریط نسبت به تمام یا قسمتی از شیئی شده باشد - همیشه قدری که نسبت

۱- تعریف - مجازات - طبق ماده ۴۰۸ قانون مجازات عمومی فرانسه خیانت در امانت عبارت است از اینکه شخصی بر ضرر مالک یا متصرف راجع به اسناد تجارتي پول نقد یا مال التجاره و یا نوشته‌جاتی که حاوی تمهیدات و مقاصد حسابها باشد و بموجب عقود مخصوصی که در ماده مذکور پیش بینی شده به‌مشار الیه تسلیم شده است تعدی و تفریط نموده و سوء استفاده کند

اصولاً خیانت در امانت جنبه است و مجازات آن حبس نادیمی از دو ماه تا دو سال و جریمه نقدی که حداکثر آن ربع خسارات وارده بمدعی خصوصی و حد اقل ۲۵ فرانک است می‌باشد (ماده ۴۰۶ و ۴۰۸) علاوه مقصر ممکن است از روزی که مجازاتش خاتمه مییابد از حقوقی که در ماده ۴۲ قانون مجازات ذکر شده در مدت پنج سال حد اقل و ده سال حد اکثر محروم شود - مع - الوصف اگر خیانت در امانت بوسیله یکی از اشخاصی که در قسمت دوم ماده ۴۰۸ احصاء شده است ارتکاب شده باشد قانون عمل را جنایت دانسته (رجوع بقسمت آخر نمره ۱۵ تا ۱۷ شود) و دیگر جرم جنبه نخواهد بود

۵ - توجه ضرر - یکی از عناصر اصلی جرم توجه ضرر است (۱).

البته نباید در نظر داشت که متهم ممکن است مقبر باشد و بتواند ضرری که متوجه شده است جبران نماید بالاخره در موقعیکه جرم واقع شده است ضرر متوجه شده حال دیگر مفید نیست فکر کنیم که بعداً چه اتفاق خواهد افتاد (۲) و همچنین اگر متهم از تعدی و تقصیری هم که روا داشته است شخصاً منفعتی نبرده باشد معذک جرم واقع شده.

ماده ۴۰۸ تصریح میکند که ضرر بایستی متوجه مالک یا متصرف (اعم از اینکه تصرفش بحق باشد یا اینکه بد غاصبانانه باشد) شده باشد یعنی بالاخره بشخصی متوجه شود که حقی نسبت بشیئی مزبور برایش ایجاد شده باشد بنابراین اگر شخص متضرر محروم از حقی که نسبت بشیئی داشته است بشود مثل اینکه در قرار داد فروشی که بین فروشنده (متضرر) و خریدار منعقد گردیده شرط شده باشد که قیمت شیئی خریداری شده با ترتیب خاصی پرداخته میشود (مثلاً بتدریج که شیئی فروخته میشود تأدیه شود) اگر بشرط مزبور عمل نشود نمیتوان گفت چون خلاف منظور فروشنده رفتار شده بنابراین تعدی و تقصیر شده است و خیانت در امانت است در این مورد باید گفت قرارداد نقض شده است و رعایت شرایط مندرجه در آن نگریده (۳).

(۱) ضرر وقتی محقق است که مثلاً شاگرد شیر فروشی که موظف است شیر را بخانهها برده و تسلیم نماید داخل آن نماید بمنظور اینکه مقدار آنرا زیاد کرده و از این راه منفعتی برای خود تحصیل کند در نتیجه استادن مبلغی که بایستی از فروش شیر بدست آورد تحصیل کرده است ولی از طرف دیگر تقلب شاگردش باعث شده که دسته‌ای مشتری‌ها دیگر از او شیر نخرند.

(۲) مثلاً اگر شیئی سپرده شده بعداً مسترد شود تأثیری نخواهد داشت.

(۳) وقتی نانوای گندمی بقیمت معینی خریداری نماید و شرط کند که از حاصل فروش نان گندم مزبور قیمت را بپردازد و بجای اینکه گندم مزبور را به مصرف تهیه نان برساند بدیگری بفروشد خلاف شرط رفتار کرده است و قرار داد را نقض کرده ولی نمیتوان گفت مرتکب جرم خیانت در امانت شده است.

به شیئی سپرده شده تعدی و تقصیر واقع شد جرم خیانت در امانت صدق میکند اگر چه بعداً برای فرار از عواقب وخیم جرم متهم شیئی مورد بحث را مسترد نماید.

۴ - تقلب - ثانیاً بایستی تعدی و تقصیر متقلبانه باشد - تقلب محقق میشود باینکه متهم عملاً عامداً نسبت به شیئی تعدی و تقصیر نموده باشد و یا اراده عملی کرده باشد که استرداد شیئی یا عرضه داشتن آن را برای خود غیر ممکن نماید مثلاً اگر مورد امانت شیئی معین است آنرا فروخته و یا اینکه گرو گذارده باشد و اگر موضوع وجه نقد است آنرا برفع خود مصرف کرده باشد در حالی که واقف باشد باینکه استرداد آن برایش غیر مقدور است لازم نیست که متهم قصد تصاحب شیئی را داشته باشد و قتیکه خیانت در امانت ظاهراً تأخیر در اجرای تعدی را جلو دهد بایستی تشخیص داد که آیا حقیقتاً تأخیر ناشی از تقلب است یا قصد تقلبی در کار نیست اگر معلوم شد که قصد تقلب در بین نیست جرمی واقع نشده بهمین جهت شرط احتیاط آنست که امانت گیرنده را بوسیله رسمی در غالب موارد از استرداد شیئی و غیره مستحضر نمود (به نمره ۱۸ مراجعه شود) اما اگر ظاهراً در تحت عنوان تأخیر مقصود عدم اجرای عمدی قرار دادی باشد که راجع به شیئی معهود بوده تصاحب متقلبانه مال غیر مصداق پیدا کرده و جای اعمال ماده ۴۰۸ قانون مجازات میباشد اگر چه این تصاحب بطور موقت انجام شده باشد قصد متقلبانه از تقارن قضایای مختلفی که قاضی در عمل استنباط مینماید معلوم میشود مخصوصاً از دروغهائیکه متهم در موقع تحقیقات برای اخفاء جرم گفته است و حیللهائی که بکار برده است تا ثابت نکند شیئی باو داده نشده و یا اینکه اشیاء را در موردی استعمال و متصرف کرده است که موافق صرفه رهن دهنده بوده ممکن است شیئی که با امانت داده شده از بین رفته باشد بدون اینکه عنوان تعدی و تقصیر که منظور ماده ۴۰۸ میباشد صدق کند.

منتقل الیه (Accipiens) انتقال پیدا کرده باشد کافی است که شیئی در اختیار متهم گذارده شده باشد یعنی موقفه بتصرف او داده شده باشد بطوریکه مشمول یکی از مواردی باشد که در ماده مربوطه پیش بینی شده است . بنابراین این اگر فروشنده مهمانخانه مبله ای قبل از اینکه خریدار بر آن بد پیدا کرده و از آن استفاده نماید در حدود تعدی و تفریط يك قسمت از مبل و اثاثیه مهمانخانه بر آید جای اعمال ماده ۴۰۸ است و جرم واقع شده زیرا صحیح است که هنوز مهمانخانه ماداً بتصرف خریدار در نیامده است ولی چون در اختیار او بوده تعدی و تفریط نسبت به عین مال مورد معامله خیانت در امانت محسوب است .

۸ - تعدی که بموجب آن تسلیم شیئی واقع شده - بالاخره بایستی اشیائیکه مورد تعدی و تفریط واقع شده طبق یکی از عقودی که منحصرأ در ماده ۴۰۸ پیش بینی شده است بامانت گذارده شده باشد از قبیل : اجاره گرو امانت و یا بعنوان قرض داده شده باشد و یا بمنظور اینکه از شیئی استفاده کنند و غیره داده شده باشد حال مثلا اگر کسی از دیگری پول خرد بخواهد و در مقابل اسکناس باو بدهد و پس از گرفتن پول خرد از غفلت طرف استفاده نموده و بدون اینکه اسکناس را باو بدهد راه خود را گرفته و برود در این مورد درست است که پول خرد بدون اینکه اسکناس را در عوض بدهد در ید او امانت بوده ولی چون عدل مزبور عنواناً عقدی است که مبادله نامیده میشود در ماده ۴۰۸ (راجع به خیانت در امانت) این قبیل عقود پیش بینی نشده نمیتوان قضیه را جرم دانست توقیفات اداری و ضبط اموال بوسیله مقام صلاحیت دار اداری از قبیل ولایه و حکام از موارد پیش بینی شده در ماده ۴۰۸ قانون مجازات نبوده و اگر نسبت باموال مذکور تعدی و تفریطی بشود خیانت در امانت محسوب نیست بالاخره تشخیص اینکه تعدی که بین امانت دهنده و امانت گیرنده منعقد شده است از عقودی است که در ماده ۴۰۸ پیش بینی گردیده یا نه بامحکمه است - نقص عقد امانت اگر چه

ماده ۴۰۸ نظری به مالك یا متصرف شیئی ندارد همینقدر که شیئی مورد بحث متعلق به کسی که تفریط و تعدی روا داشته است نبود جرم صادق است .
۶ - نوع اشیائیکه مورد تعدی و تفریط واقع شده - بایستی که تعدی و تفریط موضوعاً مربوط به اسناد تجارتي و وجه نقد مال التجاره قبوض و سایر نوشتهجاتی که مربوط به تعهدات یا مقاصد حسابهاست) باشد بنا بر این خیانت در امانت تحقق پیدا نمیکند مگر در مورد اشیاء منقول و در غیر منقول جرم خیانت در امانت صدق نمیی کند معذلك اگر خانه ای بکسی اجاره داده شده باشد و مستأجر بعضی از اشیاء خانه را که از متفرعات خانه محسوب است و در حکم مال غیر منقول می باشد از بنا سوا نماید خائن در امانت محسوب است زیرا بمجرد جدا کردن اشیاء مذکور از مال غیر منقول شیئی مذکور عنوان مال منقول پیدا نمیکند . اوراق و نوشتهجات نیز در عداد اشیاء منقول قرار میگیرد ولی ماده ۴۰۸ تا وقتیکه خاصیت اسناد تجارتي یا قبوض و یا اینکه تعهدات یا مقاصد حساب هائی را در بر نداشته باشد آنها را منقول فرض نمیکند .
۷ - تسلیم قبلی به متهم - جرم وجود پیدا نمیکند مگر اینکه قبلاً اسناد تجارتي و وجه نقد با مال التجاره تسلیم متهم شده باشد بنابراین اگر شخصی اطاق یا خانه که اجاره کرده است تخلیه کند و فراموش کند بعضی از اشیاء خود را ببرد و مالك اطاق یا خانه اشیاء مذکور را پس از رفتن او تصاحب نموده و بگرو بگذارد مجرم شناخته نمیشود زیرا که صاحب خانه (موجر) نسبت به اشیاء مذکور ید و تسلط پیدا کرده اگر چه ید او ید غاصبانه است . بالاخره مستأجر درین موقع در اثر اتفاق غیر مترقبه بدون هیچ عقدی یا قرار دادی بر اشیاء ید پیدا کرده است .

همانطور که M. garçon بیان میکند لازم نیست که تسلیم به معنی فیزیکی کلمه واقع شود (بطور مادی) یعنی شیئی از دست ناقل (Tradens) بدست

این نوع عقد از جهت اینکه منفعت و ضرر تقسیم میشود شبیه بعقد شرکت است و از جهت سایر روابطی که بین طرفین ایجاد مینماید عقد اجاره محسوب است حال اگر یکی از اشیائی که مورد اجاره واقع شده بود برخلاف اراده موجر بوسیله مستأجر فروخته شود باید دید که تفریط و تعدی مربوط باصل موضوع مورد اجاره بوده یا فقط نسبت به مواد حاصله از آن بعمل آمده (نماآت) در صورت اول گله یا حیوانی که بمستأجر داده شده بعنوان اجاره بوده و متعلق حق موجر میباشد بنا بر این تعدی و تفریط نسبت به آن خیانت در امانت محسوب میشود که در ماده ۴۰۸ مجازات آن تعیین شده است.

در صورت دوم برعکس چون تعدی و تفریط مربوط به نماآت گله یا حیوان میباشد و از این جهت عقد شبیه بعقد شرکت است جرم خیانت در امانت صادق نیست زیرا که ماده ۴۰۸ نقض عقد شرکت را در موضوع خیانت در امانت قابل مجازات ندانسته.

اجاره نصفه حیوانات (Le Chaptel à moitié) - فرق بین اجاره ساده حیوانات و اجاره نصفه حیوانات آنست که هر کدام از طرفین معامله نصف از حیوانات را تهیه مینمایند که مشترکاً نسبت به منفعت و ضرر سهیم هستند بمعنی دیگر این عقد شرکت است و ماده ۱۸۱۸ قانون مدنی هم همینطور تعریف کرده. بنا بر این در مورد تعدی و تفریط نسبت بگله یا نماآت آن که مستأجر سهیم و شریک در موضوع است بهمت شرکتی که دارند جرم خیانت در امانت مصداق پیدا نمیکند.

امادر صورتیکه فروش حاصل و نماآت عین مستأجره که نصف قیمت آن بایستی بموجر برسد بر حسب اجازه مخصوص موجر بعمل آمده باشد و در عمل فروش که به شخص نماینده واگذار شده تعدی و تفریط واقع شود چون عمل مزبور مربوط بمحاسبه که بایستی بین موجر و مستأجر تصفیه گردد نمیباشد بنا بر این باید گفت که در اینجا نقض عقد نمایندگی که شخص نماینده باموجر برای فروش داشته

بوسیله ضعیف یا مجبوری شده باشد قابل مجازات است ضعیف یا مجبور نمیتواند از عدم املیت خود استفاده نموده و بعنوان اینکه صلاحیت انعقاد عقد را نداشته خود را از مجازات معاف نماید. و قتیکه اشیاء امانت سپرده شده بیکى از طرق مذکور در ماده ۴۰۸ (امانت - گرو - نمایندگی و غیره) مورد تعدی و تفریط دو نفر شخص واقع شود کافی است که وجود عقد نسبت بیکى از آنان ثابت شود و متبع شمرده شود زیرا دیگری مسلماً یا شریک جرم است و یا معاون جرم و مجازات خواهد شد.

۳ - عقودی که منحصرأ در ماده ۴۰۸ شماره

شده است

۹ - اجاره - نقض عقد اجاره در موارد ذیل تحقق پیدا میکند:

از طرف مستأجری که نسبت باشیاء عین مستأجره تعدی و تفریط روا میدارد - از طرف کسی که شیئی منقولی را برای مدت محدودی اجاره میکند و شرط میکند که هر ماهه مبلغی بپردازد و اگر در انقضاء مدت مرتباً اقساط را پرداخته بود مالک شیئی مزبور شود و قبل از اینکه مدت منقضی شود نسبت بشیئی تعدی و تفریط روا میدارد - ولی تمدید مدت استفاده از شیئی اجاره شده تقسماً جرم نیست - اما راجع باجاره حیوانات (Les baux à Cheptel) بایستی قائل به تفصیل شد:

اجاره حیوانات بدو طریق صورت میگیرد اجاره ساده حیوانات (Le Chaptel Simple) و اجاره نصفه حیوانات (Le chaptel à moitié) اجاره ساده حیوانات عقدی است که بموجب آن یکی از طرفین حیواناتی را بدیگری میسپارد که آنها مواظبت نموده و تمایف کند بشرط اینکه امانت گیرنده بتواند از شیر و کود و کار آنها و از نصف حاصل نماآت حیوانات مذکور از قبیل پشم و غیره استفاده کرده و از طرف دیگر متحمل نصف خسارات وارده به آنها نیز بشود (ماده ۱۸۰۴ و ۱۸۱۱ قانون مدنی فرانسه)

شده و مشارالیه خائن در امانت محسوب میشود اما راجح بصورت دیگری از اجاره که (Chaptel de fer) نامیده میشود و بدین طریق انجام میگردد که مالک ملکی تمام حیوانات زراعتی خود را که مربوط بملک مزبور است اجاره میدهد بشرط اینکه در انقضاء مدت اجاره مستأجر حیوانات زراعتی مزبور را بهمان قیمتی که در بدو انعقاد عقد ارزش داشته است تحویل دهد (ماده ۱۸۲۱) در این مورد عقد اجاره واقع شده است و حیوانات برای انجام امور زراعتی ملك تسليم گردیده است مستأجر در اینجا مالک حیوانات نمیشود اما در عین حال هم مجبور نیست آنها را حفظ نموده و عیناً در موقع خود تحویل دهد فقط اجبار دارد که همیشه در ملك مقداری اعتبار مساوی قیمت مورد اجاره داشته باشد بنابراین میتواند بویل خود نسبت به يك قسمت از حیوانات معاملاتی بنماید ولی البته آن معاملات بایستی با حسن نیت انجام پذیرد بطوریکه مفاعع موجر در مخاطره نیفتد - برخلاف اگر نسبت بحیوانات مذکور که به او سپرده شده تعدی و تفریط روا دارد و معاملاتی کند بدون اینکه بجای حیوانات از بین رفته حیوانات دیگری خریداری کرده و جانشین آنها کند و در این عمل قصد متقلبانه داشته باشد و ضرر موجر رفتار شده باشد جرم خیانت در امانت مصداق پیدا کرده و جای اعیان ماده ۴۰۸ می باشد .

۱۰ - امانت - در موارد ذیل جرم خیانت در امانت

واقع میشود :

- مدیونی که پس از صدور قرار تأمین مال غیر منقول نسبت بکرایه هائی که باو پرداخت شده است تعدی و تفریط نماید زیرا در این مورد کرایه متعلق حسق او نیست - حامل اسناد تجارتي از قبیل فته طلب و غیره که میزان مبلغ سند را دریافت داشته مهذا خود را نسبت به سند مزبور امین معرفی کرده و معاملاتی با اشخاص ثالث مینماید - ولی در صورتی که در ضمن عقد شرط شده باشد که لازم نیست شیئی عیناً مسترد شود جرمی واقع نشده .

۱۱ - نمایندگی - رویه قضائی بر این جاری است که در موارد ذیل جرم خیانت در نمایندگی (که نوعی از خیانت در امانت است) واقع می شود :

- دلایلی که بر ضرر صاحب مال نسبت به مال التجاره که برای فروش به او سپرده شده تعدی و تفریط مینماید - مستخدم کارخانه که نمایندگی دارد راجع به میزان اجرت عملجات با آنها مذاکره نماید و اجرتی که برای پرداخت باو داده شده در نتیجه تخفیفی که از عملجات میگیرد برفع خود تصاحب مینماید .

- شخصی که چند نمونه از پارچه های مختلف گرفته است که در موقع تحویل پارچه هائی که در کارخانه خود تهیه نموده بانمونه های مذکور تطبیق نموده و تحویل دهد یا اینکه برای ساختن پارچه مطابق نمونه اقدام نماید و بالاخره مقید بوده است که نمونه های مزبور را در معرض فروش نگذارد و برخلاف منظور نمونه های مورد بحث را به تجار خارجی میفروشد و در نتیجه باعث می شود که پارچه های تقلبی در کارخانه های خارجی تهیه شود . - شخصی که اشیائی را از تاجری امانتاً بطور نمونه گرفته است که بشخصی های شخصی خود بفروشد و نسبت باشیاء فوق تعدی و تفریط نماید .

- محال علیه براتی که در انقضاء مدت نمیتواند وجه برات را بپردازد برای اینکه وجه برات را بمصرف دیگری رسانیده است .

- تاجری که بفتح او اعتباری برای مصرف مینماید باز شده باشد (مثلاً برای خرید بادام زمینی (Arachides) و اعتبار مزبور را برای مصرف شخصی خود خرج نماید .

۱۲ - وجه الضمانه - هر تاجر یا صنعتگری که نسبت به وجوه نقدی که بمنوان وجه الضمانه از طرف عملجات به او داده شده تعدی و تفریط نماید - بیمانه که بیک نفر نوکر که تعهد کرده است در منزلی استخدام شود پرداخته میشود وجه الضمانه و تضمین محسوب نمیشود بنابراین اگر عقدی که برای استخدام نوکر مزبور منعقد شده است نوکر

تهمد را اجرا نکرد و پول را پس نداد خیانت در امانت محسوب نیست (اما اگر فوکر برای اخذ وجه وسائل متقلبانه بکار برده باشد جرم کلاه برداری است) .

- همچنین اگر ملاحظی که تهمد کرده است سیدماهی را عهده دار شود و بعنوان مساعده اجرت خود مبلغی دریافت داشته وجه مزبور را مصرف نماید و عالماً و عامداً تهمد خود را اجرا نکند مرتکب خیانت در امانت نشده - و نیز نماینده تاحری که برای تجارت رهسپار ممالک دیگر می شود اگر تمام اجرت عمل خود را گرفته باشد و بدون انجام عمل وجه را مصرف کند و یا اینکه عملهای مبلغی به عنوان مساعده بابت اجرت عمل خود میگیرد و وجه را بمصرف رسانیده و تهمد خود را انجام نمیدهد .

۱۳ - قرض برای مصرف **Prêt à usage** - در موارد ذیل عقدی که در خصوص قرض برای مصرف منعقد شده است نقض شده و مرتکب خائن در امانت است :
شخصی که اوراق بهاداری را بعنوان قرض میگیرد با اجازه اینکه بتواند آنها و دیمه دین خود قرار دهد ولی با شرط اینکه در مدت معینی مسترد دارد و اوراق مزبور را میفروشد یا و دیمه برای دین دیگری نیز از آنچه بین طرفین مقرر بوده میگذارد مرتکب خیانت در امانت شده -
شخصی که ظروف میزی را بعنوان امانت میگیرد تا پس از

اختتام مهمانی مسترد دارد و ظروف مزبور را بفتح خود تقریب مینماید - در مورد شخصی که مال التجاره را که به منظور دیدن آن و امتحان کردن گرفته است و نسبت به آن تعدی و تقریب مینماید چنین قصاوت شده که خائن در امانت محسوب میشود ولی این مسئله اشتباه است زیرا در این مورد صاحب مال تصرف موقتی (**Possession Precaire**) مال التجاره خود را باختیار گیرنده نگذاشته است بلکه فقط بعنوان اینکه مال التجاره را مورد آزمایش قرار دهد داده است بنابراین باید گفت تقریب و تعدی در اینجا خیانت در امانت محسوب نمیشود بلکه سرقت است .

۱۴ - کار با اجرت یا بدون اجرت **Travail Salarie ou non Salarie** - بالاخره ماده ۴۰۸ پیش بینی میکنند که اگر اشیا یا شخص تسلیم شده باشد و بنابراین باشد که آنرا مسترد دارد یا عرضه نماید و یا اینکه بمصرف خاصی برساند خواه در مقابل عمل خود اجرت گرفته باشد یا نه و نسبت باشیاء مزبور تعدی و تقریب نماید خائن در امانت محسوب است مثلاً گندمی که برای تبدیل نمودن به آرد به آسیابانی داده شده و آسیابان مسترد ننماید یا اینکه بینه یا ایریشم بکار گیری داده شده باشد که آنرا پارچه بیافد و نسبت به آن تعدی نماید خائن در امانت است . بقیه دارد
ش . امیر علائی

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

